TAD, C. 34/ S. 58, 2015, s.489-506

Smyrna'yı M.S. 177 Yılı Depreminden Kurtaran Aelius Aristeides'in 18. 19. ve 20. Söylevleri

Aelius Aristides' 18th, 19th and 20th Orations Which Saved the Smyrna From Earthquake in 177 A.D.

Ayşe YAKUT*

Öz

M.S. 177 yılında, Küçükasya eyaletinin en gözde kentlerinden biri olan Smyrna'da büyük bir deprem yaşanmış ve kent bu depremle harap olmuştur. Dönemin önde gelen hatiplerinden Aelius Aristeides, hitabet yeteneğini kullanarak imparator Marcus Aurelius'u kente yardım konusunda ikna etmiş ve kentin yeniden inşasını sağlamıştır. Bu çalışmada hatibin imparatoru etkileyen söylevleri (or.18, 19, 20) özgün dili Yunancadan çevrilecek ve değerlendirilecektir. Aristeides'in bu söylevleri, Smyrna depremini yaşandığı çağda konu alan tek belge olması bakımından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: *Smyrna, Aelius Aristeides, Marcus Aurelius, Deprem, Roma İmparatorluğu*

Abstract

In Smyrna, the most brilliant city of Asia Minor, an earthquake happened in 177 AD and the city was destroyed after the earthquake. Aelius Aristides, the most prominent orator of this era, using his oratorical talent, persuaded the imperor Marcus Aurelius to help the city and by this way, he enabled the reconstruction of the city In this work, orations (no: 18, 19, 20) by which the orator achieved this success, will be translated and evaluated. These orations of Aristeides are important since they are the only documents which described the Smyrnean earthquake at an era when it was occured.

Keywords: *Smyrna, Aelius Aristides, Marcus Aurelius, Earthquake, Roman Empire*

* Arş. Gör. , Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Eskiçağ Dileri ve Kültürleri Bölümü, Yunan Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, asonmez@ankara.edu.tr.

Smyrna kenti, M.S. II. ve III. yüzyıllarda Hellenizmin yeniden canlanmasını sağlayan ve sosyo-kültürel alanda bir fenomen haline gelen İkinci Sofistlerin[1] ana vatanlarından biridir. Kent, pek çok sofist için olduğu kadar, Mysia/Hadrianoutherai'da doğan ancak yaşamının büyük bir kısmını Smyrna'da geçiren hatip Aelius Aristeides[2] için de önem taşımaktadır. Roma İmparatorluk Çağı Smyrnası hakkında bize yazıtlar ve görsel açıdan bilgi veren sikkeler bulunsa da, edebi kaynaklarda kentin tarihi ve coğrafi tasviri detaylı olarak ilk kez M.Ö. 64-M.S. 24 yılları arasında yaşamış Strabon tarafından (XIV.kitap) yapılmıştır. Ardından kentin coğrafyasını, mimarisini, kuruluş efsanesini ve tarihini işleyen kişi, M.S. II. yy.'da yaşamış hatip Aelius Aristeides olmuştur. Smyrna adını verdiği beş söylevi[3] retorik ve tarihsel açıdan birbiriyle aynı olmasa da hepsi Smyrna kentini över niteliktedir; bu söylevlerde kentin güzellikleri, coğrafi konumu ve iklim şartları, doğal kaynakları, mimarisi, tarihi, mitolojik geçmişi işlenmiştir.

---

[1] Bu kavram ilk defa Philostratos tarafından ortaya atılmış olup, M.S. 50 ile 250 arasında yaşamış, πεπαιδευμένοι denilen Yunan entelektüelleri için kullanılmıştır. İkinci sofistler konusunda ayrıntılı bilgi için bk. Bowersock, 1969; Bowie, 1970; Anderson, 1993; Swain, 1996; Whitmarsh 2005; Borg 2008.

[2] Yunanlı usta hatip Publius Aelius Aristeides, Hadrianus'un tahta çıktığı yıl olan M.S. 117'de, imparator tarafından Mysia'da bir *polis*'e dönüştürülen ve Hadrianoutherai adını alan kentte (Balıkesir) doğdu. Bölgenin önde gelen toprak sahiplerinden olan babası Eudaimon, yakın çevrede bulunan bir Zeus Tapınağı'nın rahibiydi. Aileye M.S. 123 yılında Hadrianus tarafından vatandaşlık hakkı verildi. Döneminin en iyi olanaklarıyla eğitim alan Aristeides, önce Smyrna'da kısa süre sonra, ileride Marcus Aurelius'un da hocalığını yapacak olan, dönemin ünlü hocalarından Kotyaionlu Aleksandros'tan ders aldı; sonrasında ise, Smyrnalı Polemon, Pergamonlu Claudius Aristokles ve Atinalı Herodes Atticus'tan ders alarak eğitimini tamamladı. M.S. 141'de hatip olmaya karar veren Aristeides, eğitim için Mısır'a bir yolculuk yaptı; bu yolculuk sırasında hastalanınca iyileşmeden M.S. 142 yılının Nisan ayından önce Smyrna'ya döndü. M.S. 143 yılında bir mahkemede söylev vermek üzere Roma'ya gitmek için yolculuğa çıktı; ancak tekrar hastalandı ve bir türlü iyileşemedi. Rüyasında Tanrı Asklepios tarafından davet edildiğini görmesi üzerine tedavisini M.S. 145 yılında Pergamon'daki Asklepion Tapınağı'nda sürdürdü. İki yıl boyunca bu tapınakta inzivaya çekildi. Asklepios ile rüyalar yoluyla görüşmeye devam etti ve bu görüşmelerin ayrıntılarını günlük olarak tutarak 130 rüyasını *Kutsal Sözler* (Ἱεροὶ Λόγοι) adı altında yayımladı. Aristeides burada bulunduğu sırada, Yunan ve Roma dünyasının üst sınıflarına mensup kişilerle tanışma olanağı buldu. Böylece M.S. 147 yılında kamusal yaşamdaki söylevciliğe geri dönmüş oldu. Aynı yıl *Asia* Eyaleti yüksek meclisi (κοινόν τῆς Ἀσίας) tarafından başrahipliğe layık görülerek Smyrna'da vergi denetmenliğine atandı. Fakat bunun gibi kendisine önerilen başka birçok görevi reddederek kendini yalnızca söylev vermeye ve öğrenci yetiştirmeye adadı. Para almadan pek çok öğrenci yetiştiren Aristeides, M.S. 176'da Marcus Aurelius'un da hazır bulunduğu Smyrna'ya gitti. Aristeides, ömrünün son yıllarını ise Mysia'da geçirip M.S. 180'li yıllarda öldü. Hatibin ayrıntılı yaşam öyküsü için bk. Philostr. soph. II.9

[3] Hatibin Smyrna'yı konu alan 5 söylevi bulunmaktadır: or.17: Σμυρναϊκὸς πολιτικός; or. 18: Μονῳδία ἐπὶ Σμύρνῃ; or.19: Ἐπιστολὴ περὶ Σμύρνης; or.20: Παλινῳδία ἐπὶ Σμύρνῃ καὶ τῷ ταύτης ἀνοικισμῷ; or.21: Προσφωνητικός Σμυρναϊκός.

Aristeides'in söylevleri, bir eyalet kenti olan Smyrna'nın Roma İmparatorluk Çağı'ndaki konumunu yansıtması bakımından önem taşımaktadır. Çalışma konumuz olan söylevler, kentte M.S. 177 yılında yaşanan deprem sonrasında oluşturulmuştur. Aristeides bu söylevleriyle imparator Marcus Aurelius'u etkilemiş ve Smyrna kentinin yeniden yapılandırılarak eski güzelliklerine kavuşmasında rol oynamıştır.

İmparator Marcus Aurelius, Avidius Cassius isyanı[4] bastırıldıktan sonra Doğu'yu ziyaret etmiş[5] ve M.S. 176 yılında Smyrna'ya gelmiştir.[6] Bu esnada, hatip Aristeides çok değer verdiği imparatorla[7] tanışma olanağı bulmuştur.[8] Kısa bir süre sonra M.S. 177 yılında[9] Smyrna'da büyük bir deprem yaşanmış ve bu deprem sonucunda güzelim kent yerle bir olmuştur. Depremin yaşandığı sırada Aristeides Smyrna'da değildir. Ancak haberi alır almaz hiç zaman kaybetmeden, iki söylev hazırlamış ve zamanın imparatorları Marcus Aurelius ile Commodus'a göndermiştir. Bunlardan ilki Smyrna kentine yazılmış bir ağıttır (or.18). Bu ağıt Attika lehçesiyle yazılmıştır ve bir mensur şiir örneğidir. Hemen ardından Roma'ya da bir mektup yazarak (or.19) kentin yeniden inşası için gerekli para ve yardımın yapılmasını talep etmiştir. Marcus Aurelius'un bu ağıt ve mektuptan etkilenerek Smyrna için gereken desteği vermesinden sonra ise kentin yeniden doğuşunu kutladığı bir *palinodia* (or.20) yazmıştır.

---

[4] Marcus Aurelius'un imparatorluğu döneminde Antakya valisi olarak görev yapmakta olan Avidius Cassius, Suriye bölgesinde güç elde ettikten sonra, M.S. 175 yılında imparator Marcus Aurelius'un öldüğü konusundaki yalan haberi duyunca, Nisan ayında kendisini imparator ilan ederek isyan çıkardı. Roma *senatus*'u onu vatan hain ilan etti. İmparator isyanı bastırmak üzere Antakya'ya yal çıktığında askerlerinden Avidius Cassius'un ölüm haberini aldı.

[5] Cass. Dio LXXI.17

[6] Ayrıntılı bilgi için bk. Gasco, 1989: 471-478.

[7] Or. 42.14

[8] Sofist Philostratos bu karşılaşmayı Aristeides'in öğrencisi Ephesoslu Damianos'dan öğrendiği kadarıyla aktarır: M. Aurelius, Smyrna'yı ziyarete geldiğinde üç gün geçmiş ancak Aristeides imparatorun yanına gelmemiştir. Bunun üzerine imparator, Quintilii kardeşlere hatibi bulmalarını buyurmuş, Quintilii kardeşler de ertesi gün Aristeides ile birlikte gelmişlerdir. M. Aurelius hatibe niçin kendisini görmeye gelmediğini sorduğunda ise, kafasında bir *theorema* ile meşgul olduğu yanıtını almıştır. Bu cevap imparatorun çok hoşuna gitmiştir. Aelius Aristeides'in imparatorla tanışması bu şekilde gerçekleşmiştir. bk. Philostr. soph. II.9

[9] Depremin yaşandığı yıl yaklaşık olarak bilinmektedir. Behr bu depremi M.S. 177 yılına tarihlendirmektedir. bk. Behr, 1968: 112, n. 68 Aristeides, mektubu yazdığında Marcus Aurelius ile Commodus imparatordur. Commodus M.S. 177 yılında Augustus unvanını almış ve yönetime ortak olmuştur. Deprem de muhtemelen 177 yılının Haziran ayından sonra olmuştur. Eusebius ise, depremi 179 yılına tarihlendirmektedir (Chronica 209c). (Burrell, 1980: 48).

Aristeides'in depremle harap olmuş Smyrna kentini eski güzelliğine kavuşturmak için yaptığı bu girişimin önemi Philostratos ve Cassius Dio tarafından da vurgulanmıştır. Philostratos olayı şöyle anlatır:[10] *"Aristeides'in Smyrna'nın kurucusu olduğunu söylemek, abartı sayılmaz; aksine, son derece haklı ve doğru olur. Çünkü kent deprem ve yer kabuğunda meydana gelen yarıklar sonucu yerle bir olduğunda, bu kentin kaderi için Marcus'a öyle bir ağıt yaktı ki, ifadeleriyle imparatoru gözyaşlarına boğdu. Ancak ağıtta öyle bir cümle vardı ki, Marcus bunu okuduğunda mektup gözyaşlarıyla ıslandı: 'batı rüzgarları ıssız topraklarda esiyor artık'. İmparator, Aristeides'in anlatısından etkilenerek kentin yeniden inşa edilmesini kabul etti."* Cassius Dio ise Marcus Aurelius'un hatibin söylevlerinin etkisiyle ettiği yardımı doğrulamaktadır:[11] *"o pek çok kente para yardımında bulundu; Smyrna da bunlardan biriydi: kent korkunç bir depremle yıkılmıştı, imparator bir praetor'a kentin inşa edilmesini buyurdu."*

Bu üç söylevin dili kuru ve yavan değil, retorik sanat öğeleriyle doludur. Aristoteles'in sınıflandırmasına göre[12], çevirilerini vereceğimiz[13] üç söylev de epideiktik söyleve girmektedir. Bu söylevler dinleyiciyi etkilemek amacını güttüğünden *pathos* merkezlidirler. Aristeides'in yaptığı da budur: hitabet gücünü kullanarak *pathos*'a yönelmek ve karşındakini ikna etmeyi başarmak! Kendisi bu sayede, imparator Marcus Aurelius'u etkilemeyi başarmış ve Smyrna'yı yaşadığı büyük felaketten kurtarmıştır. Smyrnalılar da bu başarısından ötürü agorada onun bronz heykelini dikmişlerdir.[14]

18. Söylev

Smyrna'ya Ağıt

-1-

Ey Zeus, ne yapayım şimdi ben? Mizacım sert, kalbim taştan mı benim? Smyrna düşerken, dayanabilir miyim susup oturmaya? Ağıt mı okumalıyım yoksa? Ruhum ne durumda, var mı bunu yapmaya takatim? Yeryüzünde

---

[10] Philostr. soph. II.582.10-18

[11] Cass. Dio, LXXII.32.3: χρήματά τε πολλαῖς πόλεσιν ἔδωκεν, ἐν αἷς καὶ τῇ Σμύρνῃ δεινῶς ὑπὸ σεισμοῦ φθαρείσῃ: καὶ αὐτὴν καὶ βουλευτῇ ἐστρατηγηκότι ἀνοικοδομῆσαι προσέταξεν.

[12] Aristoteles, söylevleri üç gruba ayırır:[12] siyasal hitabet (συμβουλευτικόν), adli hitabet (δικανικόν) ve epideiktik denilen törensel hitabet (ἐπιδεικτικόν). bk. Arist., *Rhet.*, 1358 b7-8.

[13] Çeviriler için temel alınan eser şudur: C. A. Behr, *The Complete Works of P. Aelius Aristides*, vol.2: *Orations* XVII-LIII, Brill 1981.

[14] Verona'da çıkan bir yazıt bunu desteklemektedir (*OGIS*, no. 709): "ἡ πόλις τῶν Ἀλεξανδρέων καὶ Ἑρμούπολις μεγάλη καὶ ἡ βουλὴ ἡ Ἀντινοέων ·έων Ἑλλήνων καὶ οἱ ἐν τῶι Δέλτα τῆς Αἰγύπτου καὶ οἱ τὸν Θηβαικὸν νομὸν οἰκοῦντες Ἕλληνες ἐτίμησαν Πόπλιον Αἴλιον Ἀριστείδην Θεόδωρον ἐπὶ ἀνδραγαθίαι καὶ λόγοις".

gelmiş geçmiş tüm Yunan ve Barbarlar tek vücut olsa, kentin değerini kurtarmak şöyle dursun, güçleri bu felaketi üstlenmeye yetmez. Ah ah, uzun zamandır görüyor ve duyuyorum. Hey gidi, her şeyi getirip götüren zaman[15] keşfettiğin bir kenti özene bezene kurup sonra hangi akılla yerle bir ediyorsun!

-2-

Her şey eskisinden ne kadar da uzak! Ah nerede o eski günler: Koureta'ların[16] o eski dansları, tanrıların doğuşu ve büyüyüşü; ne Pelops'lar[17] geldi geçti buradan. Peloponnesos kolonisi, Sipylos[18] altındaki toprakların kurucusu Theseus[19], Homeros'un doğumu, yarışmalar, zafer anıtları, her soydan yöneticilerle ittifak yapılarak kazanılmış zaferler, *periegesis*[20] yazarlarının betilerindeki 'en güzel kent'.[21]

-3-

Aslında görülmeye değer yerler söylene gelenlerin de ötesinde. Bu kente yaklaştığınızda, bir güzellik parıltısı, kentin yayılımındaki o ölçü, oran ve denge sarıverir etrafınızı. Her şey sanki tek bir uyum içindedir: ayakları, sahillerin, limanların, kayranların üstüne basarken, gövdesi geride bıraktığıyla eşit mesafede yukarıya doğru tırmanır; güney ucu ise yavaş yavaş yükselir. Hiç anlamazsınız, yollar her yerden denizi ve kenti gören Akropolis'e çıkıverir.

-4-

Demek istediğim ne sözle anlatılabilir, ne görmeyle anlaşılabilir; anlamak imkansız. Kentin üstüne çöken ihtişamı kavrama arzusu bizi her zaman nasıl da ele geçiriyor, hiç anlamıyorum. Sappho'nun da dediği gibi, bu ihtişam

---

[15] Aesch., Pers., 262

[16] Epik şiirde Aitolia'daki Kalydon kentini ele geçirmek isteyen bir kabiledir (Hom. Il. IX.529). Bunlar, Giritli ana tanrıça Rhea'nın rahipleridir. Bebek Zeus Girit'in Lyktos mağarasında ağlarken, Kronos duyup da öteki çocuklar gibi onu da yutmasın diye Rhea, Kureta'lara gürültü yaparak dans etmelerini buyurmuştur.

[17] Sipylos kralı Tantalos ile Dione'nin oğlu, tanrı Zeus'un torunu. Peloponnesos yarımadasına adını veren Pelops, Pelopidai ailesinin kurucusudur. Efsaneye göre, Tantalos tanrıları denemek için bir şölen düzenlemiş ve oğlu Pelops'u doğrayarak onlara yemek olarak sunmuştur. Tanrılar durumu fark edince kendilerine sunulanı yememişlerdir. Ancak bir tek Demeter, kızı Persephone'yi yitirmenin acısıyla farkında olmayarak Pelops'un omzunu yemiştir. Zeus ise Pelops'un bedenini yeniden diriltmiş ve Demeter'in yediği omuzun yerine fildişi bir omuz koymuştur.

[18] Günümüzde Manisa'da bulunan Spil dağı. Lydia'nın en önemli yeriydi.

[19] Efsanevi Atina kralı. Aigeus ile Aithra'nın oğludur.

[20] Bir yeri detaylı tasvir etme, inceleme.

[21] Strab., XIV.646

görü alanımıza zarar vermez, aksine genişletir, besler, keyifle büyütür; hiçbir şekilde bir sümbül çiçeğine benzemez;[22] dünya ve güneşin insanlara daha önce hiç görünmediği haline benzer.

-5-

Sanki, her noktası ince ince çalışılmış bir heykel gibi. Hey gidi hey, birinin görüş alanına düştüğünde ya da biri senin tam karşına dikildiğinde, kentlerin en göz dolduranıydın, bir vakit! Bakmaya doyulmazken, şimdi ne hale düştün! Güzelliğin baki, şehri çevreleyen yerleşimlerin seyrinde, sokaklarında, körfezinde, toprağında, suyunda. Bunlar daha kente girmeden görülenler.

-6-

Onunla olan münasebetleri doyum vermemiş midir insanoğluna? Var mıdır ona denk bir başka kent daha? Ey pınarlar, ey tiyatro, ey caddeler, ey kuytu sokaklar, ey herkese açık sahalar! Ey ihtişamlı ve görkemli agora! Ey agoranın karşısında altınıyla ve kutsallığıyla nam salmış caddeler! Ey, en sevgili kentlerini kucaklamak için yanıp tutuşan limanlar! Ey, *gymnasion*'ların o tarifi güç güzellikleri! Ey tapınakların ve çevre yörenin zarafeti! Dünyanın hangi bucağına gittiniz? Ey, deniz kıyısındaki abideler! Tüm hülyalar!

-7-

Hangi gözyaşı pınarı böyle büyük bir felaketi anlatmaya yeter? Hangi senfoni, hangi koro dinletisi, insanların üç kez yardımına koştukları güzel korolu, ilahilerle yüceltilmiş bu kent için yas tutabilir? *Asia* düşüyor! Ey geride kalan kentler! Ey yeryüzü! Ey Gadeira'nın[23] içinde ve dışında kalan deniz! Ey yıldızlar halkası! Ey her şeyi sarıp sarmalayan güneş, neleri gördü senin gözlerin! Ey İlion'dan kovulmuş yavrucaklar! Ey Sicilya'da felakete uğramış Atina evlatları! Ey, yıkım görmüş Thebai! Ey, silahsız kalmış ordular, çöküp gitmiş kentler! Yangının, savaşın, depremin bugüne kadar alıp götürdüğü ne varsa! Önceden güzelliğin ve medeniyetinle tüm kentleri gölgede bırakan sen, şimdi Rhodos'un düşüşünü[24] gölgede bıraktın! Sanırım, Yunanlıların için "işler ikinci kez rayından çıktı".

-8-

Soydaşlar için ölüye sunu sunma günü! Tüm Yunanlılar için ne bahtsızlık ama! İnsanımızın sanki başını koparmışsın, gözlerini oymuşsun! Hey gidi

[22] Hom. Od. VII.231
[23] İspanya'nın güneybatısında kalan bir eyalet.
[24] M.S. 142 yılında Rhodos'ta yaşanan deprem kastedilmektedir.

yeryüzünün süsü, Yunanistan'ın tiyatrosu! Hey gidi Nympha'ların[25], Kharit'lerin[26] ağını attığı! Her şeye dayanmış ben, şimdi hangi toprağa şiir okuyacağım? Nerede benim *bouleuterion*[27]'um? Nerede delikanlıların ve yaşlıların bir araya gelişleri, o bağırışları? Bunlar benim her şeyimdi oysa. Bir zamanlar, Sipylos'ta bir kent varmış, efsaneye göre gölün suları altında kalmış. Hey gidi Smyrna, senin için bir açılış şarkısı söylemek ne kadar da uzak! Payına düşen nasıl bir kaderdir, sana hiç de yakışmayan.

-9-

Şimdi bütün müneccim kuşların ateş üstünden atlaması gerekiyor, kentte bundan yeterince var: tüm ada saçlarını kesmeli, madem buklesi tamamen gitti! Şimdi ırmaklar gözyaşları içinde akmalı, şimdi yük gemileri kara sulara gömülmeli. Ey Meles[28], heba olmuş topraklardan akıp duruyorsun! Şimdiki nağme, öncekilerle uyumlu! Kuğuların şarkısı ve bülbüller korosu inim inim inliyor! Şayet, Gorgo'lar[29] hayatta olsaydı, ne Medusa[30] için ne de kaybettikleri gözleri için ağıt yakarlardı; bunu bir tek *Asia*'nın gözbebeği için yaparlardı!

-10-

Ey talihsizim, bir Bosphoros, çağlayanlar ya da bir Tartessos[31] kaldı mı ki senin şanının erişmediği? Bu acı, Massalia'ya[32] kadar gidecek mi ya da Borysthenes'e[33]? Hangi Yunanlı, Yunanistan'dan bu kadar uzakta kalabilir, Hangi Barbar, Smyrna'nın cazibesi ve ihtişamıyla uysallaşıp dizginlenemez? Duyduğunda içi ısınmayan, duyduğunda yüreği hoplamayan biri var mıdır? Bir efsaneye göre derler ki kardeşinin yasını tutmakta olan Heliades[34] en

---

[25] Yunan mitolojisinde, kırlarda, ormanlarda, ırmaklarda yaşayan dişi canlılardır. Belirsiz varlıklar olmakla beraber, genç ve güzel olurlar; dans etmeyi severler. Homeros'a göre, bunlar Zeus'un kızlarıdır (Hom. Il., XX.6 vd.)

[26] Güzelliği, cazibeyi simgeleyen tanrıçalar. Musalarla birlikte Olympos'ta otururlar ve Apollon için ezgi söyler, dans ederler. Aynı zamanda sanat işlerini koruyan ve esinleyen tanrıçalardır.

[27] Yüksek meclis salonu, *Boule*'nin toplantı yeri.

[28] Smyrna'dan akan Meles çayı.

[29] Saçları yılanlarla örülü, alınlarından yaban domuzu dişleri fışkıran, tunç elleri ve uçmak için altın kanatları olan canavar kızlar.

[30] Üç Gorgo'dan biri. Perseus ile olan serüveniyle tanınır.

[31] Guadalquivir nehrinin ağzında, Iber yarımadasının güney kıyısını çevreleyen bir liman kenti.

[32] Bugünkü Marsilya.

[33] Herodotos'un anlatımına göre, Skythia'nın en büyük ikinci nehridir. Nil nehrinden sonra, dünyanın en değerli ve en verimli nehridir (Hdt. IV.53).

[34] Heliades, güneşin çocukları anlamına gelmektedir; Helios ile Klymene'nin kızlarıdır. Erkek kardeşleri Phaithon babasının (güneşin) arabasını (güneşi) gökyüzünde kullanmaya

sonunda kavak ağacına dönüşmüş, gözyaşları da ambere. Şimdiyse ağaçların sana yas tutma vakti, kentlerin en şanlısı!

19.Söylev

Smyrna Hakkında Mektup

1. Aelius Aristeides, İmparator Caesar Marcus Aurelius Antoninus Augustus'a ve İmparator Caesar Lucius Aurelius Commodus Augustus'a hürmetlerini sunar.

Ey yüce imparatorlarım, geçmişte sizler için söylevler, dersler verdim. Ama şimdi tanrı beni başka bir işle görevlendirdi. *Asia*'nın süsü, imparatorluğunuzun göz bebeği Smyrna yangın ve depremle harap olmuş durumda. Tanrılar adına bir yardım eli uzatın lütfen, size de bu yakışır! Önce tanrıların sonra sizlerin, *senatus*'un ve *synedrion*'un sayesinde günümüzde Yunanistan'ın en gözde kenti haline gelen Smyrna, şimdi tarihindeki en talihsiz günleri yaşamakta. Ama gene de bu şartlar altında bile tanrı onun için bir şeyi korumuş bulunuyor: kurtuluş umudu. Kentin halini görüyorsunuz, kaybı biliyorsunuz. **2.** Kente gelirken gördükleriniz karşısında neler söylediğinizi, kente girdiğinizde ne dediğinizi, nasıl etkilendiğinizi, ne yaptığınızı hatırlayın. Sizler dinlenirken, egemenliğiniz altındaki kentlerin en uygarı olan bu kentte Theoksenia[35] kutlanıyordu. Karşılaştığınız hangi görüntü size daha da keyif vermedi? Nefesinizi kesen hangi manzarayı size yakışır bir şekilde yüceltmediniz? Bunlar, ayrıldıktan sonra bile unutamadıklarınız. Şimdi tüm bunlar harap oldu. **3.** Gördüğünüz o liman gözlerini kapadı; agoranın güzelliği kalmadı, sokakların süsleri yok artık; erkeklerin ve yeni yetme delikanlıların *gymnasion*'ları tahrip oldu, tapınakların bazıları düştü bazıları yok oldu. Bir zamanlar kentlerin en ihtişamlısıydı, insanların en güzel dediğiydi; şimdi ceset ve enkaz yığınlarıyla dolu bu kent, görülecek yerlerin en gudubeti. Batı rüzgarları ıssız yerlerde soluklanıyor. Geride kalan her şey, hatta onlarla birlikte tüm *Asia*, gözünüzün içine bakıyor; Smyrna'ya acımanız için size yalvarıyor, tabi Smyrna diye bir yer kaldıysa! **4.** Farkındayım, garip şeyler söylüyorum ama söylediklerimin mantıksız olduğunu düşünmüyorum. Aslında bu sizin kararınız değildi, daha önceden gösterdiğiniz büyük ve önemli başarıların üstüne size doğanızı en iyi ve en açık şekilde kullanma şansını veren iyi talihiniz böylesini uygun gördü. Artık bana ne Lysimakhos'tan,

---

çalışırken atların kontrolünü sağlayamayıp ölünce, Helios kızları dört ay yas tutarlar. En sonunda tanrılar onları kavak ağacına dönüştürür, göz yaşlarını da ambere. Bazı kaynaklara göre Helios kızlarının gözyaşları Phaithon'un düştüğü Eridanos nehrine akmaktadır.

[35] Yunanlılarda kente gelen yabancıya misafirperverlik gösterme geleneği.

Aleksandros'tan, Theseus'tan, bana ne bu gibi söylencelerden! Bu kentin kurucuları siz oldunuz, bu kenti en başından beri siz yenilediniz; müsaade edin de kent her şeyiyle sizin olsun! Onu ister imparatoriçenin duvağı olarak düşünün ister imparatorların tacı; her neyse ne, kenti kurtarın. Gölgede bırakmayacağınız bir kurucu, bir kral kalır mı ki? Kentin bugüne kadar sahip olduğu tüm şeyleri tek bir çatı altında topladığınızda yüce gönüllülüğün sınırlarını aşmış olmaz mısınız? **5.** Ben bunları size akıl vermek ya da sizi bilgilendirmek için söylemiyorum –hiç böyle bir felaketle aklımı yitirmemiştim–, ancak insanlar genelde şöyle yakarıyorlar: "Aias'a zaferi bahşet"[36], "Beni şimdi yeniden sev Athena![37]" Tanrılara yakardığımız üslupla size yazıyor olmamda herhangi bir sitem yok. Aslında ben böyle şeyler için tanrılara yakarırım, ama şimdi siz tanrısal imparatorlarımıza yakarıyorum. Doğru olan, bu gibi şeyleri hem tanrılardan hem insanlardan istemektir. **6.** Belki kendimi nasıl uzak tuttuğumu duymak istersiniz. Bu olaydan birkaç gün önce, tanrı beni harekete geçirdi ve bir yere getirdi, ayrıca bu yerde kalmamı istedi. İşte ben burada kalırken, olanları öğrendim. Öğrenince yerimde duramadım. Tanrılara ve size seslenmekten başka hiçbir çaremin olmadığını düşündüm. Bu sebeple halk meclisinin kurulmasını bekleyemedim, ne yapacağımı başka olaylara bakarak da bulamazdım. Bu meselenin herkesin içinde bir tek bana bildirildiğini göz önüne alarak kendimi bu işe adadım; başka bir iş için olmasa bile, kentin bu felaketini dile getirmeye yeterli olduğumu düşündüm. **7.** Zenginlik içinde olan krallıklarda söz sahibi olan adamlar, kendi vatanları için armağanlar elde ettiler. Benim dileğim ve arzum ise, eğer sizin nazarınızda ufacık bir değerim varsa, bunu Smyrna kenti için kullanmanızdır; işlevsizliği yüzünden gözden düşmüş kırık bir vazo gibi fırlatıp atılmasın, sizinle tekrar hayat bulsun! Bu noktada aklıma Solon'un hikayesi[38] geldi; dediklerine göre, anayasal düzen bozulduğunda[39] Solon kalkanını, mızrağını alıp evinin önünde beklemiş, sanırım elinden bir şey gelmediğinden ne hissettiğini göstermiş olmuş. Benim katkım daha da büyük. Hiçbir sonuca varamasam da, eğer sizin merhametinizi harekete geçirebildiysem, çabam boşa gitmemiş demektir. **8.** Aslında liderler gereksiz harcamalar yaptıklarında onlardan hoşlanmadığımdan, kapıların ardında olan şeyler beni çok fazla rahatsız etmez. Dileyenin bunlar için yalvarmasına izin verin, ben karşı çıkmam. Halbuki insanın içine işleyen şeyler –eskiden ve şimdi size gösterilen ve sizlerin bahşettiği onur– hem yurttaşların hem de kente gelen yabancıların

[36] Hom. Il. VII.203
[37] Hom. Il. V.117
[38] Hikaye Aelianus'un *Varia Hitoria*'sında anlatılır (Ael. 8.16).
[39] Peisistratos'un yönetimi ele geçirmesi ve tiranlığı getirmesi kastedilmektedir.

gözünde Smyrna için bir gurur kaynağı oldu ve ayrıca kentle ilgili karşılaşabilecekleri her durum için bir teselli sebebi oldu. Bugünleri geride bıraktığımızı göreceğimiz günler gelecek! **9.** Ne zaman sizin hanedanınızdan olmayan eski imparatorlardan birinin[40], –bizden uzak olsun, sizden olan zaten böyle bir şeyi yapmaz– dama oynarken, dediklerine göre, oyunun ortasında Nasamenes'lerin var olmasını istemediğini söylediği, bunun üzerine Nasamenes'lerin yok olup gittikleri aklıma gelse, şunu umut etmem gerektiğine inancım gelir: çaba gösterir, her zaman yaptığınız gibi yaparak Smyrna'nın var olmasını dilediğinizi söylerseniz, hepimizin istediği şeyi bize vermiş olursunuz. **10.** Daha fazla örnek vermeyeceğim; siz ve sizden olanlar, İtalya'da gereken özeni gösterdiğiniz ne kadar kent varsa hepsini avucunuzun içine aldınız. Eskiden harap olmuş kentleri siz ayağa kaldırdınız! Henüz baharındayken yerle bir olmuş Smyrna ise, tekrar o kentlerin arasına girdi! Kısa zaman önce tapınaklarını yenilemiştiniz, şimdi kurtarın onu. **11.** Kent sadece görünüşünden dolayı değil, ayrıca tüm zamanlarda siz Romalılara göstermiş olduğu iyi niyetten ötürü de kurtarılmayı hak ediyor; öyle ki, Antiokhos'a karşı yaptığınız savaşta sizin yanınızda olmuştu, Aristonikos'a karşı olan savaşta da; yeri geldi kuşatmalara dayandı, yeri geldi hiç de basit olmayan savaşlarda çarpıştı, hatta kentin kapılarında hala bu çarpışmaların hatırası bulunmaktadır.[41] Ordunuzun elbiseye ihtiyacı vardı, komutanınız katledilmişti; bu kent, komutanınızı kentin kapılarından içeri getirip gömdü[42] ve kendi elbiselerini askerlere dağıttı, biri kendininkini ötekine veriyordu. **12.** İşte siz yöneticilerimize böyle davranıyorlardı. Peki ya soydaşları olan Yunanlılara karşı nasıldılar? Olanları yazmak sanıldığı kadar ufak bir iş olmayabilir. Vaktiyle, *Asia*'nın bu bölgesinde ve civarında depremler ve kıtlıklar yaşanmıştı[43]; kentlerin bazıları meydana gelen yarıklarla harap olmuş, çeşitli felaketler kentleri vurmuştu. Smyrna kendi rızasıyla, kentleri ihtiyaç içerisinde bırakmayarak onlara buğday ve para yardımı yaptı ve Khiosluları, Erythrailıları, Teiosluları, Halikarnassosluları kurtardı. Bir kentin öteki kentlerin yardımına koştuğu gibi, şimdi ona el uzatabilecek bir kent yoktur. Tek umut sizsiniz. **13.** Aslında önceden yaptıklarının mükafatını almıştı:

[40] Kastedilen imparator Domtianus'tur. M.S. 85/86 yılında bir *Africa* kabilesi olan Nasamenes'lerin yok edilmesi emrini vermiştir. bk. Cass. Dio LXVII.4.6

[41] Syria kralı III. Antiokhos, M.Ö. 190 yılında Scipio tarafından yenilgiye uğratılmıştır. Pergamon tahtında hak iddia eden Aristonikhos ise, M.Ö. 130'da Perpenna tarafından alt edilmiştir.

[42] Bahsi geçen komutan, P. Licinius Crassus'tur. O, Arisonikhos'a karşı olan savaşta bir Trakya kabilesi tarafından alıkonulmuştur. Aristonikhos'un eline düştüğü için duyduğu utanç yüzünden kendini öldürtmüştür. Bk. Val. Max., III.II.12

[43] Bu depremler muhtemelen M.S. 165 yılında meydana gelmiştir.

toprak, zırh takımı, ganimet. İşte siz onu bunlarla onurlandırmıştınız. Ama şimdi, tanrı ona felaketlerin en büyüğünü verdi; çözüm sizsiniz. Hepsinin içinde söylenmeye değer en şaşılası şey ise, değişen iyi talihtir. Şimdi yerin altına girmiş olan o görkemli tapınak denildiğine göre, bu kente verilmiş; şöyle ki, bir yarışmada diğer eyaletlerin arasından *Asia* seçilirken, *Asia*'daki kentler arasından da Smyrna seçilmiş; hem de ötekiler toplamda 7 oy almışlar, bu ise tek başına 400 oy.[44] Bu tapınak, siz uygun görürseniz, belki *Asia*'nın yardımıyla onarılabilir; ancak, tüm kentin yeniden yapılanması yalnızca sizin tarafınızdan mümkündür; çünkü tanrılar size böylesi büyük bir güç vermiştir. **14.** Ne zaman felaketin büyüklüğünü gözümün önüne getirsem, bunu anlatmaya kelimelerin yetmediğini düşünürüm; söylenecek her söz eksik kalır. Öte yandan, ne zaman sizin erdeminizi, doğanızı ve iyi işler yapmaya can atışınızı düşünsem, yeterinden fazla şey söylemiş gibi görünürüm diye içime bir korku düşer. Sanırım şimdiki durum böyle değil; öyleyse bile, beni affedeceğinizi biliyorum. Felaketle çevrilmiş bir insan, kendine yakışmayan laflar edebilir, hele de umudu kalmamışsa!

20. Söylev

Smyrna'nın Ve Yeniden Ayağa Kalkışının Şerefine Palinodia

1. Sevgili Yunanlılar, tragedyalarda uzunca bir süre sessiz kalan, sonra da zamanı gelince koroya ya da birilerine ağzını açan karakterlerle aynı durumdayım. Vaktiyle, bildiğiniz bu olaylar olduktan sonra tuttum kendimi; ne yurttaşlarımı avutmaya kalktım ne de başka bir şey yapmaya, yaptığım tek şey uygun bir şekilde liderlerimize yazmak ve hamlemin sonuçlarını beklemek oldu. Madem şimdi tanrılar bize merhamet etti, madem tanrıların isteğiyle insanların işlerine kılavuzluk edip yön vermek için başımıza imparator olan bu adamlar kentin alışık olmadığı bu talihi püskürtüp ona yakışan eski talihi geri verdiler, sanıyorum ki bana da buna uygun bir konuşma yapmak düşer. **2.** Eğer bana dilediğim yere gidebilme imkanı verilseydi, karşınıza çıkıp size hitap etmek isterdim. Ancak, Kurtarıcımız müsaade etmediğinden tek seçenek size yazarak anlatmak oldu. Şayet buna bir örnek gösterebilirsem, şaşılacak bir şey kalmaz ortada; yok eğer, bugüne kadar başka hiç kimse böyle bir şey yapmamışsa, ama gene de bizim için böylesi uygun olmuşsa, gücenmeye hakkınız yok demektir. **3.** Olayları

[44] M.S. 26 yılında *Asia* eyaletinin büyük kentleri, tapınak tapınağının kendilerinde kurulması için yarışa girmişler ve sonunda Smyrna kazanmıştır. Tapınak, imparator Tiberius'a, Livia'ya ve Roma *senatus*'una adanmıştır. Bu olay Tacitus tarafından da doğrulanmaktadır. Bk. Tac. ann. 19.13.

öğrendiğim zaman – orada değildim, erken ayrılmıştım; kimin isteğiyse artık siz düşünün- monodiler söyledim, ta ki acımdan farkında olmayarak kimi söylevlerimi oluşturana dek. Kendimi bunlara vermesem başka türlü karşı duramazdım. Ama şimdi benim için *palinodia*'mla Stesikhoros'a öykünme vakti; dilim varmadan söylediğim onca şeyden sonra dualarımın karşılığında sessiz kalamam artık. Sanırım ben şu konuda Stesikhoros'tan ayrılıyorum: o, hakkında kötü konuştuğu Helena için söylediklerini geri almak üzere ikinci şiirini oluşturmuştu; bana gelince, o zaman keder içinde yücelttiğim ne varsa, şimdi hepsini neşe içinde yücelteceğim, hem de yastan arınmış kutlu sözlerle. **4.** Ey Yunanlı yiğitler düşüşümüz, insanlığın ortak kaderi olarak geldi başımıza; bu kaderi insanlar için kötülüğü tatmadan sonlandırmak mümkün değildi. Kurtuluşumuz ise, kentimizin iyilikten başka hiçbir şeyden nasiplenmemiş kaderi sayesinde gerçekleşti. Biri olanlara dönüp baktığında bunu anlayabilir. Kent yıkılacak da enkaz içinde kalmayacak, bir insanın ölümü tattığı gibi ölümü tatmayacak; bir de üstüne önceden başka kentlere olduğu gibi daha sağlam temeller üzerine kurulacak; işte böyle bir düşüşü, hangi aklı başında adam iyi talihe bağlamaz? **5.** Bu bağlantıyı kader tanrıçasının düşündüğü bellidir. Çünkü, her açıdan en iyi olan ve bütün kentleri kendi egemenlikleri altında tutan imparatorlara kentlerin en güzelini kurma onurunu bahşeden o oldu; kent onların yardımları sayesinde ayağa kalkabildi; ve böyle adamları yönetici diye yazmak, kentin felaketini fırsata dönüştürdü. Önceden Theseus'u ve Aleksandros'u terennüm ederdik, bence biri Yunanlıların en yüce gönüllüsü, öteki ise savaşlardaki cesaretinden ötürü kralların en çok hayranlık uyandıranıdır. Şimdi bunlara daha parlak ve daha büyük kurucuları eklemiş bulunuyoruz: bu adamlar, babalarından kalan mirasla ve kendi elde ettikleri şeylerle tüm karayı ve denizi kendilerine boyun eğdirmişlerdir; bilgelikte, adalette, doğrulukta ve iyilikte kimseden aşağı kalmazlar, silahlar söz konusu olduğunda da yiğittirler. **6.** Bugüne kadar Herakles sütunundan bihaber ya da Kaukasos'un ötesinde yaşayan biri var mıdır, hele ki bunların (imparatorların) cömertliğini ve yüce gönüllülüğünü duymamış olsun? Onlar, Smyrna adı bir efsane olmak üzereyken buna seyirci kalmadılar; aksine kendi kaderlerinin akşını bir şekilde ona yönelttiler. Böylece kentimiz düşüyor diye yas tutacakken bir bütün haline gelişimizi kutlamamızı sağladılar. **7.** Aleksandros'un uykusu[45],

[45] Pausanias bu olaya eserinde yer vermiştir (Paus. 7.5.2): *"Aleksandros Pagos dağında avlanmaktaydı; geri dönüş yolunda, denildiğine göre, Nemesis'in tapınağına vardı; bu tapınağın önünde bir pınar ve suyun üzerine doğru büyümekte olan bir çınar ağacı buldu. Ağacın altında uyurken, Nemesis ona göründü ve Smyrnalıları önceki kentlerinden getirerek burada bir kent kurmasını emretti."*

kentin kuruluşunun başlangıcı olarak anlatılır. Onlar öyle büyük bir duyarlılık gösterdiler ki, daha yaşadıklarımızı anlatacak elçi yanlarına gelmeden, bizi eski halimize geri getirdiler. **8.** Bizi sözleriyle yüreklendirirken son derece tanrısal ve görkemli araçlar kullandılar; ve vaktiyle Hesiodos'un[46] öngördüğü şu şeyi gerçekleştirdiler: başımıza gelen şeylerden bizi kurtarmak ve başka güzelliklerle bizi donatmak için ellerini uzattıkları zaman, krallığa bağlı olmak önemli bir şeydir! Bu da yetmedi, bizzat kenti yönetiyorlarmış gibi para kaynağı sağladılar ve şan elde etme umuduyla yanıp tutuşanları yardıma davet ettiler; isteyenlere yardım sözü verdiler, istemezsek bunu sorun etmeyeceklerini söylediler. Memnuniyetle yerine getireceklerini düşünerek, başka bir şeye ihtiyacımız olursa derhal onlara söylememizi istediler. **9.** Bu nedenle bana öyle geliyor ki, tüm insanların malı-mülkü bile bu süregelen cömertliğe denk bir değere sahip olamaz. Bu cömertlik tabiri caizse, depremi kent için kazançlı halde getirdi. Bu kader başına gelmeden önce, kentin ne kadar onurlandırıldığı ya da başkalarının ona karşı ne hissetmesi gerektiği belli değildi; oysa şimdi, Themistokles'in sözlerini yinelemek mümkündür[47], tabi eğer bu hikayeye inanmak gerekirse: Themistokles Perslerden hediyelerini aldıktan sonra oğullarına şöyle bir laf etti: *"yitip giden şeyler, işte şimdi kurtarıldılar"*. Onun bu lafları, vatanından yoksun kaldığı zaman ettiği söylenir. Bizse, vatanımıza geri kavuşmakla beraber para, değerli eşya, şan, kurucumuz ve yol göstericimiz olan imparatorlar elde ettik, ve aynı zamanda iyi olan ne varsa hepsi bizim oldu. **10.** O halde, bu şeylerin imparatorların yenilmez kaderi ve kentin iyi talihi sayesinde olduğunu söylemek gerekmez mi? İmparatorlar kurucu olmalarından ve yaptıkları işlerden dolayı, kent ise yerleşim yeri olmaya elverişli yapısından ötürü ölümsüz bir anı kazanmıştır. Onlar cömertlikte üstlendikleri yardımı bile az görecek denli aşırıya kaçtılar; hem de kentin kuruluşu için kendilerinden bir şey talep edilmeden! Bizden elçiler gelmesini beklemek yerine, kendileri bizim elçilerimizmiş gibi Roma *senatus*'unda bulundurlar; hiçbirimizin talep etmeye cesaret edemeyeceği şeylerin karar olarak çıkartılmasını istediler. **11.** Öyleyse, insanların ve kentin başına gelen felaketin bıraktığı her anı, her acı bunlarla ortadan kalkmaz mı? Övgüyle birlikte bir coşku, geleceğe dair umut içinde yaşama arzusu gelmez mi insanın içinden? Bugünden sonra tanrılar, imparatorlar, liderlerinin yaptıklarını memnuniyetle kabul eden ve gerektiği şekilde Smyrna'yı hatırlatan koro, bir gönül borcunu hak etmez mi? **12.** Size gelince

[46] Hes. Theog. 81
[47] Plut. Themis. 29

ey Yunanlı yiğitleri, sizlerin de aynı ırktan gelenler olarak bu durumdan Romalılar kadar etkilendiğiniz ve her zaman kente duyduğunuz iyi niyeti son derece açık bir şekilde ortaya koyduğunuz anılmaya değer. Biri, Yunanlıların ilk ve en eski kentinin -Atina'yı kastediyorum- felaket anında neler hissettiğine baktığında bunu anlayabilir. Şanına layık bir açıklama yapamazsam diye bunları anlatmıyorum –belki de kentime aşırı bir düşkünlüğüm yoktur– ama aynı zamanda yurttaşlarımı teselli etmek ve her koşulda başarılı olmanın kentimize özgü olduğunu ve kendisine biçilmiş kaderin herkes tarafından arzulanan bir kader olduğunu buradakilere göstermek istiyorum. **13.** Atinalılar gemilerinden, surlarından, tüm imparatorluktan yoksun bir halde halkını vatanından edecek noktaya varmışken –arada olanları saymıyorum bile– tüm bunların üstesinden geldiğinde, Pharsalos, Argos ve Thebai dışında hiç kimse Atina'nın başarılarından ötürü ona az ya da çok minnet göstermedi; belki de bunun sebebi kentin 'ırkın siperi' olarak şiirlerde dillendirilmesiydi. Bahsettiğim bu insanlar[48], sürgünlere kucak açtılar, hem de onları geri isteyenlere karşı durarak! Böylece her bakımdan mükemmel olan kentin[49] minnetini kazandılar – kehanetler de bu kentte iyi talihin evinin olduğunu söylerler. **14.** Şimdi gelelim bizim kentin durumlarına; sevenlerinin ondan utanmasını hak ediyor mu bir bakalım. Bu zamana kadar bu kent güzellik abidesi olarak kalmıştır, kendisine gelmekte olanları hemen ilk bakışta deniziyle ve karasıyla avucunun içine alır; kente ayak bastıklarında ise onlara muazzam şeyler hazırlayıp sunar; ne gözler doyar ne de orada kalma süresi biter, olanları saymaya kalksak sonu gelmez! **15.** Kent kaderin öteki yüzünü tecrübe etmek zorunda kaldığında, yöneticilerimizin kendi arzularıyla yapmayı tasarladıkları şeyleri zaten açıkladık. Peki ya siz Yunanlı dostlarım, atladığınız bir şey olmadı mı? İnsanlar *synedrion*'larda uzun süre bağrışıp bu kent adına kendi vatanlarıymış gibi arzularını ifade ederken ve şenliklerin durmasını, ellerinden geldiği kadarıyla Smyrna için söylev hazırlamayı düşünürken, tüm kentler yas içinde değil miydi? *Asia* düşmüştü, işte sizlerin hissettiği buydu! **16.** Kim bugüne kadar Yunanlıların böyle gerçek bir yardım gördüğünü hatırlıyor? Kentte kalanlar için her bir yandan – hem denizden hem karadan –panayırlar geliyordu; her bir kıtadan en büyük kentler, birbirleriyle yarış edercesine bir çaba içindeydiler, kah sığınmacıları kendi kentlerine davet ediyorlar, kah yük araçlarının sevkiyatını ve diğer türlü taşıma işlerini hallediyorlardı; sanki kendi ailelerine, çocuklarına yapar

[48] Pharsalos, Argos ve Thebai kastediliyor.
[49] Atina kastediliyor.

gibi kalacak yer sağlıyorlar, *synedrion*'larını paylaşıyorlar, her türlü yardımı yapıyorlardı. Daha küçük kentlerin gösterdiği çaba ve onurlandırmaların da onlarınkinden aşağı kalır yanı yoktu. **17.** Bunu bir şans olarak görmeyen oldu mu? Kim bu önde gelenleri vatanına kabul ederek iyilik yapmaktan çok iyilik gördüğünü düşünmedi? Kim dökülen parayı, her bir kıta tarafından geleceğe dair verilen sözleri ve her birinin kendi gücüne göre yaptığı başka pek çok iyiliği saymakla bitirebilir? Kent istisnasız her şeyi kabul etmeyi bu sebepten dolayı ya da yardımı yapanlar istediği için düşünmedi; aksine, zaten kent için doğru olan bu şeyleri almaktı. **18.** Ne diye bu şeyleri ayrı ayrı anlatıyoruz ki? Bizim *Asia*'mızı oluşturan tüm halklar, Smyrna kentindeki eski anıtların içinde en önemlilerinin onarılması konusunda ortak arzu taşıdılar. Sadece bu kent söz konusu olduğunda eski bir atasözünün doğru olmadığı kanıtlanmış oldu: *"düşenin dostu olmazmış"*. Kent felakete uğradığı zamanda tanrı, ünün, cazibenin ve şanın ancak bu kadarını koruyabilirdi! **19.** Ama şimdi, ağlamaklı melodiyi, hoş olmayan elbiseyi ve acıdan doğan övgüyü üstümüzden çıkardık. Kıta beyazlara bürünmüş bir halde. Yunanistan mutlu sondan ötürü kutlama yapıyor. Kent bir drama oyunundaymış gibi yaşını değiştirmiş, yeniden dünyaya geliyor; şimdi hem eski hem yeni, küllerinden doğan anka kuşu efsanesinde olduğu gibi (tanrılar onun yerine ya da ondan sonra gelecek bir anka kuşunu daha istemiyorlardı). **20.** Görünen o ki her şey yolunda gitti. İlk olarak Theseus kenti buldu; sonra Aleksandros onu bu haline getirdi; her şeyden zaferle çıkan bir üçüncü el ise onu ayağa kaldırdı ve yeniden kurdu. Bu kente duydukları sevgiden ötürü onun yok olup gitmesine göz yummadı ve kalıntıları üzerine onu yeniden kurdu. Başlangıçta iki kurucu tanrısı olan bu kent, iki kurucuya daha kavuştu! **21.** Limanlar en sevgili kentlerinin kollarına koşuyor, eskisi gibi onunla güzelleşiyor. Hiçbir şey Meles'in ona komşu olmasına engel değil. Baharda ve yazın kentin kapıları açılır, kent çiçek taçlarıyla dolar. Nymphalar'ın korosu ve Musalar burada kent için dans ederler. Batı rüzgarının soluğu acı vermez artık! **22.** Ey kentin yaşlıları, ne mutlu size ki Smyrna'nın eski güzelliğini göreceğiniz günler gelecek! Ne mutlu o çocuklara, kenti hiçbir şey kaybetmeden analarının babalarının yaşadığı haliyle görecekler! Ne mutlu tüm sıkıntıya, tüm derde ortak olan genç adamlara, onlar kente yeni gelenlerle birlikte kurbanlar kesip ziyafet çekecekler, hem de geleceğe dair bugünden daha iyi umutlar besleyerek! **23.** Ey kentin sahibi Zeus, bu kent vakti saatinde senin payına düşmüştü! Ey Poseidon, yeri sarsmak ve zarardan korumak, her ikisi de senin elinde! Ey imparatorların ve Yunanlıların tanrıları! Sizin sayenizde, kentin ikinci kez kuruluşu daha iyi ve daha sağlam oldu; dahası, kurucuların mutluluğu

büyük, şanı da; her daim kent için iyi şeyler olacak. Benim çabam da Yunanlılar arasında her zaman bilinecek.

***

Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, bu söylevler M.S. 177 yılında yaşanan depremle harap olmuş Smyrna kentine övgü niteliğindedir. Aristeides *Smyrna'ya Ağıt* adlı söylevinde (or.18) depremden önce sık sık ziyarette bulunduğu, hatta bir dönem sürekli yaşadığı Smyrna kentinin mitolojik anlatılara da konu olmuş doğal güzelliklerini ayrıntılı olarak tasvir etmekte ve depremde şehrin gördüğü hasardan dolayı duyduğu üzüntüyü dile getirmektedir. Amacı şehrin geçmişteki ihtişamlı görüntüsüyle bugündeki harabe görüntüsünü kıyaslayarak, imparator Marcus Aurelius'u etkilemek ve kente yardım etmesini sağlamaktır. Aristeides, ağıt nitelikli anlatıları içeren söylevinin çok daha etkili olması için imparatora hitaben bir mektup da göndermiştir. Bu mektupta imparatora Smyrna kentinin geçmişte zor duruma düşen Roma halkına nasıl destek olduğunu hatırlatmış, şimdi de kentin imparatordan destek beklediğini vurgulamıştır. İmparatoru yücelterek böyle "tanrısal" bir kişiye de bu desteği vermenin yakışacağını belirtmiştir. Daha sonra hatip *Smyra'nın ve Yeniden Ayağa Kalkışının Şerefine Palinodia* adını verdiği 20. Söylevinde Marcus Aurelius'un kentin onarılması için yaptığı yardımdan bahsetmiş ve kentin depremden önceki halinden bile daha güzel onarıldığını ayrıntılı bir şekilde anlatmıştır. Amacı, kentin onarımının yanında imparatora şükranlarını sunmaktır. Aynı zamanda bu söylevde retorik gücünü kullanarak imparatoru ikna etmiş olan hatip, kentin kurtuluşunda kendi başarısının da büyük payı olduğunu belirtmekten geri kalmamıştır.

KISALTMALAR VE KAYNAKÇA

Ael. VH. (Aelianus, *Varia Historia*) = *Historical Miscellany*, with an English trans. by N. G. Wilson, London 1997 (Loeb Classical Library)

Aesch. Pers. (Aiskhylos, *Persai*) = *Aeschylus*, with an English trans. by A. H. Sommerstein, I, London 2009 (Loeb Classical Library)

Anderson 1993 = G. Anderson, *The Second Sophistic: The Cultural Phenomenon in the Roman Empire*, London 1993

Aristot. rhet. (Aristoteles, *Rhetorika*) = *Retorik*, çev.: M. H. Doğan, İstanbul 2013

Behr 1968 = C. A. Behr, *Aelius Aristides and the Sacred Tales*, 1968

Behr 1981 = C. A. Behr, *The Complete Works of P. Aelius Aristides*, vol.2: *Orations* XVII-LIII, Brill 1981

Borg 2008 = B. Borg (ed.), *Paideia: The World of the Second Sophistic*, Berlin 2008

Bowersock 1969 = G. W. Bowersock, *Greek Sophists in the Roman Empire*, Oxford 1969

Bowie 1970 = E. Bowie, "Greeks and Their Past in the second Sophistic", *Past & Present* 46 (1970), 3-41

Burrell 1980 = B. Burrell, *Neokoroi: Greek Cities and Roman Emperors*, Brill, 1980

Cass. Dio (Cassius Dio, *Rhomaika*) = Roman History, with an English trans. by E. Cary, I-IX, London 1914-1927 (Loeb Classical Library)

Hdt. (Herodotos, *Historiai*) = *Tarih*, çev.: M. Ökmen, İstanbul 2006

Hes. Theog. (Hesiodos, *Theogonia*) = *Hesiodos, Eseri ve Kaynakları*, çev.: S. Eyüboğlu – A. Erhat, Ankara 1977

Hom. Il. (Homeros, *Ilias*) = *İlyada*, çev.: A. Erhat – A. Kadir, İstanbul 2005

Hom. Od. (Homeros, *Odysseia*) = *Odysseia*, çev.: A. Erhat – A. Kadir, İstanbul 2009

Gasco 1989 = F. Gasco, "The Meeting Between Aelius Aristides and Marcus Aurelius in Smyrna", *AJP* 110/3 (1989) 471-478

OGIS = *Orientis Graeci inscriptiones selectae*

Paus. (Pausanias, *Periegesis tes Hellados*) = Description of Greece, with an English trans. by W. H. S. Jones, III, 1933 (Loeb Classical Library)

Philostr. soph. (Philostratus, *Vitae Sophistarum*) = C. L. Kayser, *Flavii Philostrati Opera*, II, Leipzig 1871

Plut. Themis. (Plutarkhos, *Themistokles*) = *Plutarch's Lives II*, with an English trans. by B. Perrin, II, London 1914 (The Loeb Classical Library)

Strab. (Strabon, *Geographika*) = *The Geography of Strabo*, with an English trans. by H. L. Jones, I– VIII, London/New York 1917–1932 (The Loeb Classical Library)

Swain 1996 = S. Swain, *Hellenism and Empire*, Oxford 1996

Tac. ann. (Cornelius Tacitus, *Annales*) = C. D. Fisher (ed.), *Cornelii Taciti annalium ab excessu Divi Augusti libri*, Oxford 1906

Val. Max. (Valerius Maximus, *Facta et Dicta Memorabilia*) = *Memorable Doings and Sayings*, with an English trans. by D. R. S. Bailey, I, London 2000 (The Loeb Classical Library)

Whitmarsh 2005 = T. Whitmarsh, *Second Sophistic*, Oxford 2005